

Dingelwch Duwioldeb:

NEU,

875 a 47

ATHRAWIAETH

Y

D R I N D O D ;

Wedi ei datguddio mewn Dull eglur a chynnesin,
i'r Diben o wneuthur Egwyddorion Crefydd
CRIST yn hyfryd, ac yn siafus, i bob Enaid
duwiol, yn ddirgel ac yn gyhoedd.

DIAR. ii. 3, 5. a xvi. 16.

Os gwaeddi ar ol gwybodaeth,—yna y cei wybodaeth o
Dduw. O, mor well yw cael doethineb nag aur coeth,
a chael deall, mwy dymunol na nag arian.

ESAY xxx. 26.

Bydd llewyrch y lleuad fel llewyrch yr haul, a llewyrch yr
haul fydd faint mwy, megis llewyrch faint niwrnod.

DAN. xii. 4.

Cau ar y geiriau, a felia'r llyfr, hyd amser y diwedd; llawer
a gynniweirant, a gwybodaeth a amlheid.

EPH. i. 17.

Ar i Dduw ein Harglwydd Iesu Grist,—noddi i chwi ysbryd
doethineb a datguddiad, trwy ei adnabod ef.

GAN Y PARCHEDIG

PETER WILLIAMS.

CAERFYRDDIN,

ARGRAPHWYD GAN I. DANIEL, YN HEOL-Y-REININ.

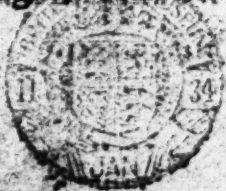
M.DCC.XCII.

Dirgelwch Duwioldeb, &c.

NID oes dim yn fwy dymunol, dim yn fwy rhagorol, na dim mor angenrheidiol i'n *ddeddyddwch* presennol a thragywyddol, na gwybodaeth o Dduw, a'r Dyn Iesu! canys bywyd tragywyddol ydyw, Ioan xvii. 3. Ac, megis agoriad neu allwedd i *wybodaeth* o Dduw, y mae'n rhaid,

Yn gymaf, CREDU *bod* Duw. Gwirionedd sylfaenol yw *bod* Duw: ac y mae pawb, yn gyffredinol, yn ei addef mewn geiriau, ond yn ei wadu yn eu bucheddau. Ac fe ddywed yr ysgrythur, fod ffyliaid yn y byd, ddigon ffol i ddywedyd yn eu calon, "Nid oes un Duw." Felly yr oedd eu dymuniad, mae'n debyg, pa beth bynnag yr oedd eu cydwylbod o'u mewn, a'r byd o'u hamgylch, yn tyffio i'r gwrthwyneb; canys rhyddid i bechu, yn ddiwahardd, y mae plant *Adda*'n chwenych! Ac, yn ddiammeu, nid yw'r boneddigion sy'n cyfaddef eu hunain yn *Ddeistiaid*; (sef, yn addef bod Duw, ond yn gwadu'r Bibl) ddim ymhell oddiwrth bod yn *Atheistiaid*, sef, yn gwadu bod Duw! O blegid y sawl ni welant *Dduw* yn yr ysgrythur, ni chymmerant boen i *chwilio* am dano yn y creadur; (yr ymadrodd a aserir gan Paul, Aët. xvii. 27. yw, *ymbalsalu* am dano; ymadrodd cyffelybiaethol ydyw, perthynasol i ddynion dalfy yr oeddent hwy yn ddeillion, ond yn rhyfygu dywedyd, "eu bod yn gweled," ac am hynny yr oeddent yn ddiogus, Ioan ix. 41. Rhuf. i. 20.

Welc

Wle berygl *atheistiaeth*! Och, mor druenus yw cyflwr y cyfryw ddynion! Y maent mewn perygl bob awr, heb noddfa i ffoi iddi: ni welant weithredoedd yr Arglwydd, er fod yr holl greadigaeth yn dangos mawredd y Creawdwr. Y maent yn gwadu'r ysgrythurau; ac, yn ganlynol, yn gwadu *Griff*, am yr hwn y mae'r ysgrythurau sanctaidd, i gyd, yn tyfniolaethu. Ac y mae'n sicr, fod y rhai fydd, "heb Griff, heb Dduw yn y byd." Pa beth a ddywedwn ni wrth y pethau hyn? "Goleua ein tywyllwch, ni attolygwn i ti, O Arglwydd." Yn ddiau, fe ddichon y cristion lleiaf, a fyddo yn berchen deall, brofi yn eglur fod Duw, wrth y rhelwm a arferir gan *Paul*; "Pob tŷ a adeiladwyd gan ryw un, eithr yr hwn adeiladodd pob peth yw *Duw*," Heb. xi. 6.

Tu ail; Y mae'n angenrheidiol i gredu nad oes ond un Duw. Felly y dywed *Moses*, a'r Arglwydd ei hun, "Chw, O Israel, yr Arglwydd ein Duw ni, fydd un Arglwydd," Deut. iv. 35, 39. a xxxii. 39. Esay xlv. 8. a xlv. 18. Yr un modd y tyfni'r apostol, "I ni nid oes ond un Duw, sef y Tair," 1 Cor. viii. 6. Ac fe addef ein *rhufeinau* fod un Duw yn ddigon: o blegid rhaid fod Duw yn gwbl *berffaith*, pe amgen ni allai fod yn Dduw! Ac yn gymmaint a fod yr unig wir Dduw, yn holl-gyfoethog, yn gwbl-ddedwydd, yn holl-wybodol, yn holl-bresennol, ac yn holl-alluog, pa raid wrth amryw dduwiau? Gallwn feddwl fod dynion, ac angytion, yn fwy dedwydd dan lywodraeth un Duw, na phr buasai i ni ddau Dduw, neu ddwyiaf iawer! o blegid y mae'n anhawdd boddio dau Arglwydd, Duw a mammon. Nid da fod dau lywodraethwr yn chwennych *blannoriaeth*.—Prin y cydfydd dau frenin yn yr un deyrnas; cof pennaethiaid Rhufeinau; ni fynnai i naill un achlaw iddo, na'r llall neb gogyfuwch ag ef. Os amrywia eu tymherau, fe newidia eu cyfreithiau: ac os perchir un, fe gynfigenna'r llall; fel Saul wrth

“Ddasydd a laddodd ei fyrddiwn?” Y mae Duw ei hun yn eiddigus o'i ogoniant; ac y mae'n weddus hefyd iddo fod. Da y dywedodd, “Na fydded i ti ddawiau craill onid myfi.”

Yn drydydd; Rhaid ystyried fod yn Undod y Duwdod Drindod, sef, tri Pherfon yn un Duw, ac a elwir yn yr ysgrythur, Tad, Mab, ac Ysbryd Glân. Ond na feddylied y darllenydd fod tri hanfod gwahanol, canys fe fyddai hynny yn wrthwyneb i Undod y Duwdod, a gadarnhawyd o'r blaen dan yr ail ben. Nagê, eithr y maent yn dri Pherfon mewn un hanfod, fel corph, enaid, ac yspryd, mewn un dyn! ac y maent i gŵd yn angenrheidiol, ni a wyddom, i hanfod yr holl hiliogaeth ddynol! Felly gellir dywedyd, mewn dynol iaith, fod y Tad, Mab, ac Ysbryd, yn ddull angenrheidiol o Fod, yn hanfod y Duwdod; etto nid dull angenrheidiol o fod Duw yn Dduw, eithr i fod yn Dduw iachawdwr iaeth; ac fel yr ydym ni yn son am dano, ac y mae a fynnom ag ef, Salm lxxiii. 25. Heb. iv. 13. i Pedr i. 10. Y mae Duwdod, a Thrindod, megis afonydd Eden, yn un yn y ffynnon, yn amryw yn y ffrydiau! Y Tad yw ffynnon y Duwdod, canys Duw trwy'r Ysbryd a genhedlodd y Mab, o Fair forwyn. Ac, fel y dywed y gredo, y mae'r Ysbryd yn “deillio oddiwrth y Tad a'r Mab.” Fe gyffelybir y Drindod, hefyd, i'r cenllysg, a'r eira, a'r gwlaw; canys o'r un elfen ddwfr y deuant oll. A'r Duw a fedr dymheru yr elfen ddwfr fel y mynno, a fedr addasu ei hun at waith iachawdwr iaeth; yr hyn oedd prif-ddiben y greadigaeth! Am hynny, Duw a gymmerodd natur dyn, yn ol ei arfaeth tragywyddol, ac a'i plannodd, fel blaguryn, ynddo ei hun; fel y byddai yn iachawdwr cymmwys i waredu, ac (ynghyd ag anadliad, a gweithrediad yr Ysbryd, Salm civ. 30.) i adferu pechaduriaid, a'u dwyn i feddiannu bywyd tragywyddol. Felly y mae yr un Duw yn Dad, Mab, ac

ac *Ysbryd Glân*, ac yn gweithredu pob peth oll yn oll! 1 Cor. xii. 6.

Y mae *Ioan* yn dywedyd fod *Tri* yn tystiolaethu: ac, mewn harddwch ymadrodd, yn galw'r *Mab*, y *Gair*; o blegid trwy'r *Mab* y mae gair *Duw* yn dyfod i glywedigaeth dynion. Heb y *Mab*, fe fuasai gair *Duw* yn farwolaeth i ni: ond yn y *Mab*, "Gair y bywyd ydyw; gras a beddwch ydyw," Salm xlv. 2. Eſay lvii. 19. *Ioan* vi. 68. Felly, nid oes niweid dywedyd fod yn y *Durwod* *dri* Pherfon; ond, yn unig cofio, nad yw'r *tri* Pherfon ond *un* *Duw*! fel corph, enaid, ac ysbryd yn *un* dyn.

Yn ddiammeu, y mae'n gyffur i bob crifftion gofio fod ei Greawdwr yn *Iachawdwr*; ac, am hynny, yn *Dad*, *Mab*, ac *Ysbryd*: canys, oni b'ai fod *Duw* yn *Dad*, pwy dderbyniai blant afradlon? Oni b'ai'r hyn a wnaeth y *Mab*, pa fodd y gwareddid carcharorion? Oni b'ai'r *Ysbryd* sy'n sancteiddio, pa fodd y cawsem galon newydd?—Welc, os daliwn sylw, cawn brofi gwaith y *Drindod* yn ein henaid beunydd! Cof y gair, "Y mae fy Nhaf yn gweithio hyd yn hyn: ac yr wyf fin—nau yn gweithio." Y mae holl olwynion rhagluniaeth yn dirwyn gwaith iachawdwriaeth ymlaen yn ddyfal, ymhob oes; ond yng oleu yr *esengyl* y gwelir y gwaith yn amlwg.

Nid yw'r gair *Drindod*, na'r gair *tri* *Pherfon*, yn ymadrodd ysgrythurol, yr wyf yn cyfaddef; ac ni a ddylem wylled, wrth ddarllen neu glywed yr ymadrodd, rhag darlunio *Tri* *Bod* gwahanol, canys fe fyddai hynny yn hollol wrthwyneb i'r ysgrythur fydd yn tystiolaethu, mai *un* *Duw* fydd! Pa fodd bynnag, er fod y gair *Drindod* yn air dychymmygol; etto, gan ei fod yn air cynhwysfawr, yn hyspytu'r gwirionedd a amcenir ei gadarnhau, y mae'n ddiddadl, ei fod yn addas i'w arferu: ac yr wyf yn canmol cywreinrwydd y sawl a'i dychymmygodd, a medrusrwydd y rhai a'i llun-

fodd, ac yr wyf yn ei fabwysio gyd â llawer o
 foddionrwydd. Ysgatfydd y bydd i'r rhai sy'n
 darlunio Crist *allan* o Dduw, dramgwyddo wrth
 yn ymadrodd; eithr y sawl sy'n dewis Crist yn
 Nuw, ac yn addoli'r ddau yn yr Ysbryd, yn
 ddiau, a sawrygant yr Undod yn Drindod, a'r
 Drindod yn Undod! Canys *Tri yn Un*, yw ar-
 wyddocad y gair! Nid oes ond *un* Duw, fydd
 wirionedd byth; et hynny, gobeithio yr wyf na's
 cyfrifir yn athrawiaeth wrthun, anysgrythurol, nac
 afresymtol, i ddywedyd y dichon yr Hollalluog
 addasu ei hun yn gyfattebol i'r tri enw gogo-
 neddus, *Tad, Mab, ac Ysbryd Glân*, i'r diben o
 weithredu yn gyttanol â threfn iachawdwriaeth,
 a chyflawni ei arfaeth dragywyddol ei hun fel y
 soniwyd, tu dal. 4. Ond mi a wn nad oes neb ond
 y doethineb fydd oddi uchod, a ddichon ddehongli'r
 dirgelwch! Canys pa ddyn a adwaen bethau dyn,
 ond ysbryd dyn yr hwn fydd ynddo? Felly hefyd,
 bethau Duw nid edwyn neb ond Ysbryd Duw,
 1 Cor. ii. 11, 12. — Y sawl a ddysgir gan Dduw i
 weled y bendigedig Drindod yng nghnawd y dyn,
 Crist Iesu, (pa mor ddiffygiol bynnag y byddont
 mewn dysgeidiaeth ddynol) hwy a fedrant dyfiol-
 aethu, trwy brofiad, fod yr olwg arno yn adfywio
 eu henaid, yn gwresogi eu calon, ac yn ennyn eu
 cariad at Dduw, fel y gallont, gyd ag angylion,
 a holl gwmpenni'r nef, feliannu ac addoli yr hwn
 fydd yn eistedd ar yr orfeddfainge, a'r Oen, yn
 dragywydd, Amen. Y *Drindod* yw mēr crist'nog-
 rwydd; neu, fel y dywedodd rhyw un, *Shiboleth* y
 grefydd grist'nogol ydyw! O blegid nid oes ond
 gwir grist'nogion yn credu Duwdod Crist, a bod
 Duw yng Nghrist yn cymmodi'r byd ag ef ei
 hunan! A hwynt-hwy a gyfrifant y Drindod fel
 eu dinas *noðifa*, o herwyd mai *Duo* yng Nghrist
 yw Achubydd eu henaid; ac am hynny, bod y
 Tad yn eu caru, a'r holl nefoedd o'u plaid.

Yn bedwarydd; Mewn trefn i eglurhau dirgel-
 wch

wch y *Drindod*, y mae'n addas ystyried. Pa beth oedd y dechreuol achos i Dduw ymbarottoi ac addasu ei hun, i weithredu yn gyfattebol i'r tri thitl nefolaidd hynny, *Tad*, *Mab*, ac *Ysbryd Glân*? Pa fodd y mae'n bosibl, gan na's gellir rhannu na lliosogi'r *Duwdod*? Pa wedd y mae'r *Drindod* yn angenrheidiol i iachawdwriaeth? A phwy, a pha fath, yw'r personau (*neu'r galluoedd*) cyffylltiedig yn y *Drindod*? Ac, yn ddiweddas, dangos pa lesad a ddug athrawiaeth y *Drindod* i enaid credadyn?

Dyma'r gwirionedd, (y sawl a allo ei dderbyn derbynied) "Ein Duw ni fydd Dduw iachawdwriaeth." ac megis y'n dysgir yng air (ac *oraculau*) Duw, darfu i'r Jehofa mawr tragywyddol, i ryw ddoeth ddibenion, adnabyddus iddo ei hun, arfaethu ynddo ei hun, ogoneddu ei enw, egluro ei allu, a datguddio ei ddaioni, yn iachawdwriaeth tragywyddol hil fyrthiedig *Adda*: truenus gyflwr pa rai a ragwybu efe cyn eu bod! Canys "hyspys i Dduw yw eu holl weithredoedd erioed." Y Creawdwr holl-wybodol, a wyddai y byddai plant dynion yn llwyr anffyddlon, ac yn drosedd-wyr o'r bru, ac yn ganlynol, dan felddith y ddeddf, yn ddarostyngedig i farwolaeth a thrueni tragywyddol! Ac megis y mae Duw yn sanctaidd a *chysfawn*, yn gyftal ag yn drugarog a grassawn, nid oedd bosibl iddo ef, (yn gyttunol ag anrhyddedd ei *gyfiawnder*) faddeu yr holl anwireddau, dileu pechodau, a derbyn dynion i'w heddwch a'i gyfeillach, heb wneuthur iawn a boddlonrwydd i *gyfiawnder*, am y pechodau a aethent heibio, a rhwymo y trosedd-wyr i ddwyn ffurwythau addasu edifeirwch, ac na fyddent wrthryfelgar ac anffyddlon i'w gyfammod mwyach. Ac yn gymmaint ag nad oedd neb i'n gwaredu, heb i'n cynnorthwyo, nac un lladmerydd na meddyginiaeth i'w gael, ymhlith dynion, Duw er hun a ymroddodd i gymmeryd y gwaith, y diethr

waith, y gwaith rhyfeddol o achub pechaduriaid, yn ei law ei hun, Eſay xli. 13. a lxx. 16. Ac eſe a foddlonodd ei gyfiawnder ei hun. Ac y mae eſe yn foddlon er mwyn ei gyfiawnder, Eſay xlii. 21. Fe dalodd ef y dyled blin ag oedd ddyledus iddo ei hun! Gollyngodd garcharorion yn rhydd, gan addaw eu golchi, eu glanhau, a'u cymhwyſo i fwynhau tragywyddol ddedwyddwch gyd ag ef yn y neſoedd. Dyma fel yr arfaethodd, ac yn ganlynol, eſe ddisgynodd o'r neſoedd yn yr amſer nodedig i wiſgo natur dyn; ac felly, eſe a oſododd ſail o gyfeillgarwch, perthynas, a chyfathrach, â had Abraham, fel y byddai eu Harglwydd a'u Duw yn Frenin iddynt; ac fel y byddai yn gyfiawn iddo, yn ol y ddeddf, i ryddhau'r etifeddiaeth, megis y gwnaeth Boaz, er mwyn Ruth, ac i ofyn a chymmeryd gwrthddrychau ei gariad i fod yn briod iddo byth, Jer. iii. 14. Hyn i gyd, a llawer mwy, a gyflawnwyd ynghnawdoliaeth Crift. Yr oedd y gair gyd â Duw erioed, ſef y bwriad yn ei feddwl, a'i ewyllys ar ei gyflawni yn ei amſer: am hynny y dywedir, "Myni Arglwydd a bryſuraf hynny yn ei amſer," Eſay lx. 22. Yr oedd eſe yn prysuro diweddiad yr hen oruchwiliaeth, a ſefydliad yr oruchwiliaeth newydd.

O'r diwedd daeth y dydd; clywsom y gair, *Gorphenwyd!* Ac megis y rhingodd bodd i'r Tad drigo o bob cyflawnder yng Nghriſt. wele ddigonolrwydd o bob gras wedi ei barottoi i berffeithio iem iachawdwriaeth: ac y mae ei galon yn agored i roddi, a'i law yn agored i gyfrannu, ac nid oes dim yn eiſiau ond derbyn y rhodd! Y mae groelaw i fyned at Dduw, yn y Dyn Ieſu, fel gwr at ei gyfaill, ganol y nos. Diau, ni all y ſawl ſydd yn gweled hyn, lai nâ mawrygu rhagorol oſoniant y *Drindod*: a chyd-ganu gyd â'r neſolaidd h, "Gogoniant i Dduw yn yr uchelder, tangnefedd ar y ddaear, ewyllys da i ddynion." O blegid, heb y *Drindod*, ni a ſuaſem yn reſynol druenus;
end,

ond, â'r *Drindod* gyd â ni, yr ydym yn wir gyfoethogion, yn meddiannu pob peth.—Y mae gennym y *Tad* yn gyfaill caredig. Y mae gennym y *Mab*, yn gyfiawnder ac yn nerth i ni. Y mae gennym yr *Ysbryd* yn sancteiddych, yn ddi-ddanydd, ac yn arweinydd hyd ddiwedd ein pererindod yn y byd. Ni feiddiaf fi ddywedyd, fod *Trindod* yn angenrheidiol i *hanfod* Duw, fel y mae rhai yn rhyfygus yn haeru: eithr mi a ddywedaf, ac yr ydwyf yn credu, fod *Trindod* yn gwbl angenrheidiol i ddatguddio Duw i etifeddion bywyd tragywyddol. Pa le y gwelwn ni gariad Duw, ond yn y Gwr fu farw drosom? Pa fodd y cawn gymdeithas â Duw, ac yr addolwn ef wrth ei fodd, heb yr “Ysbryd sydd yn cynnorthwyo’n gwendid “ni?” Rhuf. viii. 26. Ioan iv. 14. Diau, nid oes ddedwyddwch heb faddeuant; nid oes faddeuant heb waed; nid oes waed *baeddiannol*, ond gwaed Iesu! Nid oedd bosibl i Dduw (fel Duw) farw; nid allasai dyn (fel dyn) haeddu; ond *Immanuel*, Duw gyd â ni, Duw a Dyn yn un â'u gilydd, a allasai ddioddef a haeddu, marw ac adgyfodi, a byw yn oes oesoedd! gwedi “llyngcu angau mewn buddugoliaeth.” Ylgafrfydd, y bydd *Sofniaid* yn ammen a ddichon y fath undeb fod rhwng Duw a dyn? Pa beth, medd rheswm! y Duw byw mewn undeb â dyn marwol! Oh, ddaear, ddaear! clyw air yr Arglwydd; “Y marwol hwn “a wisg anfarwoldeb;” y rhai sydd eiddo'r Arglwydd un ysbryd ydynt. Ac onid yw cyrph y saint yn demlan Duw? Pa saint mwy Iesu Grist yn deml Duw? Onid Duw a'i cenhedlodd? Ynddo ei hun, cofiwch, nid allan o hono ei hun. “Y mae'r “*Tad* yn byw ynof fi, medd Crist, ac yr wyf fi'n “byw trwy'r *Tad*,” Ioan vi. 57. Dyma'r Crist, dyma'r bywyd, a bregethwyd ymblith y cenhedloedd, a gredwyd ynddo yn y byd, a welwyd (yn wrthddrych addoliad) gan angylion, a dderbyniwyd i fynni'r nef. Gwel Act. i. 9. i Tim. iii. 16.

Ac

Ac onid *Daw* y gelwir ef, gan Paul, yn y fan honno o'r ysgrythur? Wele, mawr yw dirgelwch duwioldeb! Daw yn dri, ac er hynny yn *un*: yn dri o Bersonau (neu galluoedd) a'r *tri* yn *un* Daw! fel corph, enaid, ac ysbryd, yn *un* dyn. Ni fyddai dyn ddim yn ddyu, pe cymmerid un o'r rhai'n oddi wrtho; felly ein *Iachawdwr*, ni fyddai'r enw yn addas iddo, oni b'ai ei fod ef yn Dad, Mab, ac Ysbryd. Wele, gan hynny, rhaid yw bod *Drindod*! Gadewch i ni, yn y lle nefaf, ystyried y *llafad* a ddaw o greda yn y Daw a'r *Iachawdwr* rhyfeddol hwn.

Yn ddiammen, yr hwn a gredo a fydd cadwedig! nid ya unig rhag uffern, ond helyd rhag ofn marwolaeth, gan fod colyn angau wedi ei dynnu! Y mae'r duwiolion yn cyfarfod i chyfyngderau lawer, yn y byd, ond yr Arglwydd a'u gwared allan o honynt oll. Ac ni a wyddom, bellach, fod Daw yn ein gwrando ni pan alwom arno; ac y crugarha wrthym: o blegid y mae efe yn perthyn i ni ac yn ein dysgu i alw arno, *Ein Tad*; ac nid yw yn gywilydd gan y *Mab* i alw'r credinwyr yn frodyr. Awn yn hyderus atto, fel gwr at ei gyfaill, gorfoleddwn ynddo, efe a orchfygodd bob gelyn, efe'n gwared o law'n bedd! Dyma nerth ein calon, "cosio i Iesu Crist, o had Dafydd, "gyfodi oddiwrth y meirw." Wele, *Hollallwog* ydyw'r *Un* a'n c'od i'r lan! Yr oedd ganddo ef *awdurdod* i roddi ei einioes i lawr, ac i'w chymeryd hi drachefn! a'r Gallu a gyfododd Iesu, a'n cyfid i'nnau trwy'r Iesu, ac a'n gefid ar ei i'lddehenlaw. Ond, tra y byddom yn ystyried y *Drindod*, ac mor fuddiol i'r *Iachawdwriaeth* ydyw, na fydded i ni anghoho *Undod* y *Drindod*; eithr trwy'r cwbl dysgw bod yn *ddilynwyr Daw*! Y mae Daw yn *un*, ac *undeb* y mae efe yn ei garu. Y mae'r Personau gogoneddus, yn y *Drindod*, yn ymgyfylltiedig a'u gilydd; felly, medd Crist, "Credwch fi, fy mod yn y Tad, a'r Tad ynaf i'mau."

“finau.” Ac y mae'r *Ysbryd* yn drigianol yng Nghrist; felly, medd y prophwyd, “*Ysbryd doethineb a orphwys arno*,” *Esay* xi. 2. A thrachefn, “Y mae'r Arglwydd yn ei deml sanc-
“taidd.” Y mae *Jehosa* yn hosi trigo gyd â dynion, sef, yn y Dyn Crist Iesu; ac y mae Crist yn gorphwys gyd â'i bobl, *Salm* cxxxii. 8.

Rhaid i mi gyfaddef, pa swyaf y byddwyf yn myfyrio at y *Drindod*, mwyaf gogoneddus y mae yn ymddangos. Ystyr y gair *Drindod* yw, *tri yn un*. Wele, os ydyw Duw gyd â ni, y mae gennym Drysor gwerthfawr; ac nid tu draw i'r môr y mae, ond yn agos attom, fel y gallom gael gafael ynddo! “Y mae'r gair yn agos, yr adde-
wid yn agos, Duw ei hun yn agos attom ymhob peth y galwom arno! *Pa genedl mor fawr, &c.*

Diammeu, gellir arfer y gair *tri Pherſon*, yn ddigon diniweid; etto, rhag i neb, wrth glywed am *dri* yn y Duwdod ddarlunio *tri Duw*, mi a arferais y gair *galluoedd* i eglurhau'r ymadrodd. A sicr yw fod gan bob un o'r *tri Pherſon* ei *allu*, neu awdurdod, priodol i'w enw a'i swydd; a'r cwbl yn tarâda o'r un *ffynnon*, sef y *Tad*! Yr oedd gan y Mab awdurdod i ddodi ei einioes i lawr, a'i chymmeryd drachefn, *Ioan* x. 17, 18. Yr oedd gan yr *Ysbryd Glân* awdurdod i ladd y neb a fynnal am gélwydd a thwyll, megis *Ananias a Saphira*, *Act.* v. 3, 4. Ond pwy bynnag fyddo yn gweithredu, neu ar bwy bynnag y gweithredir, eiddo Duw yw'r gallu, ie, eiddo'r *Tad*, *Mat.* vi. 13. Dysgw'n, bellach, gydnabod ac addoli'r *Drindod* mewn *Undod*, y *Tad* yn y *Mab*, a'r *Mab* yn y *Tad*, a'r ddau yn yr *Ysbryd*! canys “*Ysbryd* “yw Duw, ac y mae'n rhaid i'r sawl a'i addolant
“ei addoli mewn ysbryd,” sef, yn ei *Ysbryd* ef, *Rhuf.* viii. 9. Un yw Duw, a'r *Mab* ynddo, fel y *brig-wydd* (*mustero*) yn y pren, yn byw ar nodd y pren, heb un gwreiddyn gwahanol. A chian fod Duw yn eartu *undeb*, pa ham y bydd holl gah blant
Duw.

Duw ymrannu? Y mae mewn corph dyn llawer aelod, ac mewn enaid dyn lawer synwyr, etto un yw'r enaid; pe byddai chwe' bys ar bob llaw, a chwe' bawd ar bob troed, y mae un enaid yn ddigon. Na sonir mwyach am dri gwabanol; y mae'r cyfryw athrawiaeth yn rhoddi sain anhy-nod, fel udganwr anghysfarwydd; ac, yn lle cyn-nesino, yn dieithro'r gwirionedd, 1 Cor. xiv. 8. Ioan x. 5. Ac fe ellir dywedyd, mai dynion o feddyliau mawr am danynt eu hunain, sydd (fy-nychaf) yn pregethu'r cyfryw athrawiaeth! O blegid y mae dynion hunanol yn chwennych mawredd, fel y gallont fyw arnynt eu hunain ac iddynt eu hunain, yr hyn sydd groes i'r ysgrythur, Marc vi. 8. ac y maent yn eiddigeddu wrth bob un a dybiont hwy ei fod yn dwyn un gronyn o'u parch oddi arnynt. Nid felly Moses, Num. xi. 29. Nid felly'r addfwyn Iesu, Mat. xx. 28. Oh, fy nghyd-bererinion, dysged crist'nogion ymwadu â hwy eu hunain, ac astudio lles eu cymmydogion, megis y rhoddodd ein Farglwydd siampl i ni i'w ddilyn, Rhuf. xv. 1—4. Ioan v. 30. Ac (i lesaru mewn dull ddynol) yr oedd y *Tad* a'r *Mab*, yn astudio i foddio eu gilydd ymhob peth, Ioan v. 19, 20, 30. ac y mae'r Ysbryd yn cynnorthwyo gwendid crist'nogion gweinion, Rhuf. viii. 26.

Wele, y mae *undeb* y *Drindod* yn dwyn i'n hyffuriaeth, nerthol sugn y *maen-tynnu*, (*load-stone*) yr hyn a rydd i ni yr addysg canlynol: megis y mae natur y *maen* yn tynnu'r nodwydd ddur atto, felly y mae cariad Duw yng Nghrist, yn denu calon y credadyn, ac yn ei ddwyn i lynu wrtho, fel nad oes dim a'i gwahana! Felly, medd Paul, “Y mae'n ddiammeu—nid oes nac einioes, nac angau,” &c. &c. byth a'n gwahana oddiwrth gariad Duw yng Nghrist Iesu. A pha beth a feddylwn am grefydd y rhai a werthant Crist am swrn o arian, saig o fwyd, dâ'r byd, gweniaeth y cnawd, neu ryw eilun, ac a ddiarddelant eu brawd crist'nogol,

erik'nogol, mör ddiachos ag y darfu i blant Jacob
werthu eu brawd *Joseph*? Y mae'n debygol fod
eu zel yn Iuddewaidd, sef, yn fwy dros *draddod-
iadau dynion* nâ thros wirioneddau Duw! ac nad
adwaenant *gariad* yr hwn, o'i wir fodd, a fu farw
dros yr annuwiol; ac a eiriolodd dros y troseddwyf
a'i hoeliodd ar y pren!

Yn bummed; Gan orphen y pwng e hwn am
Undod y Drindod, mi gaf ystyried, pwy a pha fath
yw *Personau'r Drindod*. Er mwyn symmud drwg-
dybiau'r rhai sydd dros y gair, ac i lonyddu
meddyliau terfysglyd y rhai sydd yn ammeu ei
addafrwydd; ac os daw'r Iesu attom, se ostege'r
dymhefti yn y man! Pa niweid a wna'r gair *tri
Person*, tra nad ydym yn meddwl *tri gwahanol*,
megis pe buasem yn darlunio *tri Duw*; eithr *tri
Person* ardderchog yn y Dawdod, wedi ymba-
rottoi i waith iachawdwriaeth? Ni ellir ystyried y
matter hyn yn rhy fanwl, canys trwy ei drin a'i
drafod yn fynych, y daw ein henaid yn gynnefn
â'r *dirgelwch*, ac y bydd myfyrïo arno yn flafus,
ac yn ddi-ddanus gennym; ie, ni a gawn fwy o
foddionrwydd nag yr oeddem yn ei ddisgwyl,
megis *Moses* yn myned i edrych y berth, ac yn cael
gweled Duw: neu fel Lot llettygar, yn llettya
anngylion yn ddiarwybod! a'r *Eunuch* yn darllain
y prophwyd *Esaïas*, ac yn cael cyfarfod â *Ebrist*,
trwy hyfforddiad *Phylip*, Aët. viii. 27, &c.

Y *Personau*, ymgysylltedig yn yr *Undod* dir-
gelaid hwn, yw y *Tad*, y *Mab*, a'r *Yspryd Glân*.
A chofwn hyn, sef, fod yr enwau rhai'n hyspeli
rhoddi, nid i arwyddo dull o *Fod*, eithr yn *gweithredu*!
yn enwedig yng waith iachawdwriaeth.
Wele, pwy yw'r *Tad*? Yr hwn a greodd y byd
oedd a'r ddaear, ynghyd â'u holl luoedd hwynt;
ac sydd yn gweithio pob peth yn ol ei ewyllys, a'i
gyngor rhag-derfynedig ei hun; yr hwn hefyd yw
"Duw a Thad ein Harglwydd Iesu Crïst." Pwy
yw'r *Mab*? Yr hwn a addawyd dan enw *Had* y
wraig;

wraig, yr hwn a genhedlwyd trwy'r Ysbyrd Glân o Fair forwyn, a ddioddefodd dan Pontius Pilatus, &c. a elwir *Gwas*, o ran ei ddyndod, ac yn Arglwydd pawb oll, o ran ei Dduwdod! *Esay* xlii. 1. *Aët.* x. 36. Pwy yw'r Ysbyrd Glân? Ysbyrd ac anadl y Tad a'r Mab; yr hwn a ymfymudodd ar wyneb y dyfroedd yn y greadigaeth: "Yr hwn hefyd a lasarodd trwy'r prophwydi," *Gen.* xi. 2. *Salm* xxxiii. 6. a *civ.* 30. *Esay* lxi. 41. *Heb.* i. 2. A ydyw pob un o honynt yn berfon? Yn ddiammeu eu bod: os credwn ni ddim, rhaid credu eu bod yn *dri Pherfon*. Pa fodd yr ymddengys hynny? Amlwg yw, fod yr hyn fydd briodol i *berfon* yn cael ei briodoli i bbb un o honynt, yn yr Hen Destament a'r Newydd. Am y Tad y dywedir, "Mi a'ch cymmeraf yn bobl i mi, ac "a fyddaf yn Dduw i chwi," *Ecl.* vi. 7. Am y Mab, y dywedir, "Da gennyf wneuthur dy "ewyllys, O fy Nuw," *Salm* xl. 8. Am yr Ysbyrd, efe a ddywed ei hun, "Neillduwch i mi "Barnabas a Saul," *Aët.* xiii. 2. Ac eilwaith dywedir, "Gwarafun iddynt gan yr Ysbyrd "Glân, bregethu'r gair yn *Asia*," *Aët.* xvi. 6. Wele, gan hynny, y mae'r Tad yn Dduw, y Mab yn Dduw, a'r Ysbyrd Glân yn Dduw: etto nid oes ond un Duw. O blegid nid yw Mab ac Ysbyrd yn lliofogi Duw, mwy nag y mae corph, enaid, ac ysbyrd yn lliofogi dyn! Nid rhaid profi'r Tad yn Dduw, mwy na phrofi'r *baul* yn haul. Ac y mae'n amlwg, i bob enaid diragfarn, fod y Mab yn Dduw, o blegid ei fod yn gwneuthur "gweithredoedd y Tad," *Ioan* x. 37. 38. ac yn ddech nag angau, *Esay* xxv. 8. a *Tim.* i. 10. Ac, heblaw amryw o bethau a ellir eu dywedyd, y mae'n brawf digonol o Dduwdod yr Ysbyrd, o herwydd ei fod yn chwilio'r galon, *1 Cor.* ii. 10. ac yn rhag-fynegi pethau i ddyfod, *1 Tim.* iv. 1. ac o blegid ei fod yn Ysbyrd Duw, *1 Cor.* vii. 11. Trist yw meddwl, fod dynion yn arddel enw Crist'nogion

negion, yn gwadu'r Arglwydd a'u pryhodd! Ac o'r tu arall, y mae rhai sy'n ceisio ei anrhydeddu, yn tywyllu ei ogoniant, yn lle ei glodfori. *Ail Berlon*, meddynt, wedi ei genhedlu gyd â Duw! Y mae'n amhosibl i Dduw genhedlu Duw arall: canys, os darfu i Dduw genhedlu Duw, rhaid bod yr un a genhedlwyd yn llai nâ'r hwn a'i cenhedlodd! "Y mae fy Nhad yn fwy nâ myfi," medd y Mab ei hun, fef, y Dyn Iesu. Onid yw'r cyfryw athrawiaeth ddisail yn waradwydd i grist'nogrwydd? Onid ydym yn rhoddi achlysur i'r *Sefniaid* fychanu crefydd Crist, ac yn attal yr Iuddewon rhag credu? canys pa fodd y credant mewn un llai nâ Hollalluog? Pe medrem ni drin arfau *Paul*, a phrofi fod ein *Iesu* ni yn Fab Duw, trwy ei adgyfodiad oddiwrth y meirw, 2 Tim. ii. 8. yna y gwyppai'r byd, "nad yw arfau ein milwriaeth ni gnawdol, eithr nerthol, trwy Dduw, i fwrw cestyll i'r llawr." Gadewch i ni gael Duw ei hun yn Waredwr, ac nid oswnn ddirmyg un gwrthwynebwr. *Duw*, mewn natur dyn, yw'r *Iesu*. Y mae'r Tad yn arddel Mab Mair—"Hwn, eb efe, yw fy anwyl Fab, gwrandewch ef." Ac ni fedraf fi ei olygu ef, megis angel, yn wahanol, oddiwrth Dduw, yn negeswr dros Dduw, ac eithr, mewn modd rhyfedd, na's gall rheswm ei amgyffred, wedi ei blannu, gan y Tad nefol, yn ei Dduwdod ei hun, er pan ffurfiwyd ef ynghroth y Forwyn. Felly gwelwn fod y *Mab*, nid yn unig yn *Berlon* gogoneddus, ac yn *Allu*, fel y dywedwyd, yn y Duwdod; eithr hefyd, Duw ydyw, gan ei fod yn hanfod yn y Tad, Ioan vi. 57. megis y mae efe yn tyfniolaethu am dano ei hun, Ioan xiv. 11. yn gyffelyb i'r brigwydd (*musteto*) sydd yn tyfu mewn pren arall, heb un gwreiddyn, ond gwreiddyn y pren ag y mae efe yn tyfu ynddo, fel y soniwyd eisoes. Ac impiad y natur ddynol, felly, i'r natur ddwyfol, ymherson Crist, yw sylfaen yr undeb sydd rhwng y dauiolion a

Duw, Ioan xvii. 21. Ac ar y cyfrif hynny yn ydym yn hyderu yn Nuw, ac yn arddel perthynas â Duw, fel ein Cyfathrachwr agos, i.e. fel ein *Tad*, ein Priod anwyl, ein Câr a'n Cyfaill, ag y gallwn fod yn eon i fyned atto, ganol y nos, fel hanner dydd! Oh'r fathr dhws gwerthfawr yw'r *Iesu*; mwy gwerthfawr nâ'r holl fydd!

Dedwydd ydyw'n berchen arnat, dedwydd yst o dy liedd;
Dedwydd welo wen dy wneib, tu yma a thu draw i'r bedd.

Yr un modd, tebygwn, y gellir dywedyd am yr *Yspryd Glân*; pe buasai'r *Yspryd Glân* yn hanfod gwahanol oddiwrth y *Tad*, yna y buafent yn amryw Dduwiau; sef, yn dri *Yspryd Glân*, yr hyn fydd yn ffeidd-dra i feddwl! Y mae'r *Yspryd*, gan hynny, yn y *Tad*, ac yn y Mab: yn ganlynol yn Person hanfodol yn y *Drindod*, ac yn ffynnon y dwfr bywiol i etifeddion gras! ac yn Ddiddanydd i'r pererinion tra fyddont yn y byd. Felly y mae'r tri Person wedi ymbarottoi i waith iachawdwriaeth: neu, fe ellir dywedyd, y mae Duw wedi addasu ei hun dan y tri enw, *Tad*, *Mab*, ac *Yspryd*. Yn *Dad*, i drugarhau wrth afradloniaid; yn *Fab*, i ufuddhan i'r ddeddf, a boddloni cyfiawnder; ac yn *Yspryd*, i sancteiddio'r pechadur, trwy adnewyddiad yspryd y meddwl, a rhoddi yspryd mabwysiad. Fe ddichon fod *Tad*, *Mab*, neu *Yspryd*, yn arwyddocau Duw, fel y mae corph, neu enaid, yn arwyddocau dyn: 70 enaid oedd Israel, yn mudo i'r Aipht, sef cynnifer o *ddynion*. Pan yr arferom amryw erfyniadau, neu pan ddywedom drachefn yr umrhyw ymadroddion, megis yn y *Litani*, Arglwydd trugarha, Crist trugarha, &c. yr un gwrthddrych fydd o flaen llygaid ein meddyliau: felly yr un Duw yr y'm yn galw arno, dan amryw ddul o gyfarchiad; ond yr y'm yn dyblu'r geiriau, i loywi'n cof am gariad y Rhoddwr, ac i ddeffro'n calon i dderbyn y rhoddion.

Yn chweched; Gadewch i ni ystyried, yn nesaf, pa faint a allwn ni ddisgwyl oddiwrth yr *Undod*

yn

yn *Drindod*? Yr ydym wedi dyfod o fewn pofibl-
rwydd i fod yn ddedwydd yn y mwynhad o
Grist, fel Ruth ynghyfathrach *Boaz*. Y mae Duw,
yng Nghrist, bellach, yn Gyfathrachwr i ni, yn
Dad, yn Briod, yn Gyfaill, yn Ymddiffynydd,
ac yn bob peth. Braint na's gallafem gael hawl
iddi, oni buasai'r *Drindod*. Ac y mae'n rhaid i'r
rhaf na chredant athrawiaeth y *Drindod*, fyw a
marw heb ei mwynhau! Eithr yn awr, y mae
Mab y dyn yn arddel ei bobl yn frodyr, a Duw
yn danfon Yspryd ei Fab idd' eu calon, i lefain
Abba Dad. Fe wna'r *Drindod* beth na all'fai *un*
Person fyth ei wneuthur. Yn awr y mae gwaith
iachawdwriaeth yn myned ymlaen yn llwyddianus!
Y mae'r dyled wedi ei dalu, y mae colyn angau
wedi ei dynnu, y mae gras yn ymhelaethu, a
phlant yr addewid yn dychwelyd dan ganu. Y
llaw a ofododd y sylfaen, a ddwg allan y maen
pennaf, (*garreg y nen*) ac fe waeddir, *Rad, rad,*
iddi! Wele, anrhaethol *lesbod* y *Drindod*; y *Tad*
yn arfaethu, y *Mab* yn cyflawni, yr *Yspryd Glân*
yn adgenhedlu! etto, "yr *un* Duw yw'r hwn fydd
" yn gweithio pob peth ymhawb," i Cor. xii. 6.
Efe yw *Alpha* ac *Omega*, dechreu a diwedd ein
iachawdwriaeth, Awdwr a Pherffeithydd ein ffydd.
Duw yng Nghrist yw bywyd yr holl greadigaeth.
Trwy bechod Adda y buom feirw, trwy gyfiawn-
der Crist y'n bywheir. Heb Grist, heb Dduw, ac
heb fywyd! Duw yng Nghrist yw'n gobaith,
o blegid y mae yn gwared o dan y ddeddf,
trwy dalu'r holl ddyled. Fe dalodd ef y dyled
blin, ag oedd ddyledus iddo ei hun! *Gorphenn-
cwyd!* "Angau ia lyngwyd mewn buddugol-
" iaeth." Rhwygwyd y llen, y mae'r ffordd yn
rhydd at orfedd gras. "Yr Arglwydd a ym-
" ddyrchafai i dofturio," Esay xxxi. 18. Y mae'n
pechod ni yn fawr, a'n troseddiadau yn ami, etto
y mae *terfyn* ar bechod; ond nid oes dim *terfyn*
ar drugaredd Duw! Y mae ei gariad ef yn an-
fesurol,

fefirol, ei hyd, a'i led, ei uwchder, a'i ddyfnder.
 Ym mynydd yr Arglwydd y gwelir, Gen. xxii. 14.
 Edrychwn tu a Chalfaria, gwelwn Oen Duw!
 Ac onid oedd Duw, yng Nghrist, yn cymmodi'r
 byd ag ef ei hun? Wele, amheuwch ei gariad,
 os medrwch! Mi a wn fod rhai athrawon, byrr
 eu golwg, (*short-sighted*) yn dywedyd, fod Duw
 (*Dad*) yn ddig wrthym ni bechaduriaid, ac y
 buasai yn ein taflu i *uffern* bob enaid, oni fuasai
 i'r *Mab* roddi ei hun yn Ganolwr! Ond pa beth
 y mae'r apostol yn *dywedyd*? "Felly y carodd
 "Duw y byd, fel y *rhoddodd* efe ei unig-anedig
 "Fab," Ioan iii. 16.—Ac eilwaith, "Yn hyn yr
 "eglwyrdd cariad Duw, o blegid *danfon* o Dduw
 "ei unig-anedig Fab," 1 Ioan iv. 9.—A Phaul a
 ddywed, "A'n *Tad*, yr hwn a'n carodd," 2 Thes.
 ii. 6. "A'r rhai a adwaeniant ei *gariad*, a welant
 "ei *ogoniant*; a'r rhai a welant *ogoniant* ei *iach-*
 "*awdawriaeth* a'u clodforant ef, ac a ymadrodd-
 "ant am ei holl ryfeddodau," 1 Cron. vi. 9.—Yn
 yr *iachawdawriaeth* y mae mawrhydi yr Holl-
 alluog yn ymddangos yn fwyaf gogoneddus. Nid
 yw holl *ogoniant* y *greadigaeth* ddim i'w gydmaru
 iddo, mwy na goleu'r lloer i'w gyffelybu i'r
 haul! Esay lxxv. 17—20. Yno y mae efe yn
 fathru ei clynon, megis tom yr heolydd, Esay
 x. 6. Brenin brenhinoedd yw Brenin Sion. Efe
 a fathr ei holl wrthwynebwyr yn ei ddig; ac a
 ddisgyn eu cadernid i'r llawr, Esay lxiii. 2, 6.
 Am hynny y gwelwyd ef yn goch ei ddillad yn
 teithio yn amllder ei rym—Y mae rhai yn meddwl
 mai gwrthddrychau ei ddialedd, a bortreiadir yn
 y geiriau a grybwyllwyd, oedd yr *Edomiaid*, neu
 ryw genhedloedd gelynol; neu, mai prophwydol-
 iaeth ydyw am ddinystr Jerusalem. Ond, yn ol
 iaith yr ysgrýthur ei hun, y mae'n ddiammau,
 mai gelynion ysprydol a feddylir, megis yn Salm
 cx. 1. Esay ix. 5. 2 Thes. i. 8. Eph. vi. 12. Dat.
 ii. 16. a xii. 7. "Ac â drygau ysprydol y mae
 rhyfel

rhyfel parhaus; sef, â'r diafol, y byd, a'r cnawd;
 pechod, ac angau, a'r bedd." Ni fu erioed y fath
 ryfel rhwng cenhedloedd y ddaear, na'r fath arfau
 ychwaith; mantell o ysgarlad, coron o ddrain,
 buſtl a finegr fur, croes-bren, a hoelion o ddur.
 Ni fu erioed y fath ddistryw ar elynion, na'r fath
 fuddugoliaeth lawn! Nid rhyfedd clywed am
 yrru cleddyfau'n sychau, canys gorchfygwyd bob
 gelyn! "Ha elyn, darfu am ddinystr yn dra-
 "gywydd!" Salm ix. 6. Capten ein iachawd-
 wriaeth ni a orchfygodd angau yn ei fro ei hun:
 am hynny, arwydd o fuddugoliaeth oedd y *gwaed*
 ar ei ddillad; o blegid, mewn dull cyffelybiaethol
 o lasaru, (*metaphor*) gwaed ei elynion ydoedd;
 canys ein hen ddyn ni a groeshoeliwyd; pan groes-
 hoeliwyd Crist, torrwyd pen pechod ar y plocyn,
 fel na chaff fod yn *ben* mwyach. Diau, fod *pen*
Ioan fedyddiwr ynghadw yn llaw rhagluniaeth yn
 rhyw le, ac a gyfodir gyd â'i gorph: eithr pechod
 y saint ni chyfyd yn dragywydd. Felly, gallwn
 ystyried croes ein Harglwydd Iesu, pan oedd ar ei
 ysgwydd yn myned tu a Golgotha, fel arwydd o
 fuddugoliaeth, mwy hynod nâ chleddyf *Golia* yn
 llaw *Dafydd*! Gan hynny yr oedd y cyngor yn
 addas, "Ferched Jerusalem, nac wylwch o'm
 "plegid i, eithr wylwch o'ch pligid eich hunain,
 "ac o blegid eich plant." Wele, pa beth oedd
 hyn i gyd, ond cyflawniad o'r hyn a arfaethodd
 ein Tad nefol; cyn dechreu'r byd: gan hynny,
 gwybyddwn, mai effaith y cariad tragywyddol yw
 y *Drindod*, a dresnwyd er ein mwyn ni, ddynion,
 ac er ein iachawdwriaeth. Dyn-ferch ein Duw tu
 ag attom ni, a dresnodd y *Drindod* mawr yn dri.
 Pwy bynnag a gredo hyn, a gaiff brofi fod rhyddid
 i'r cyssagr trwy waed Iesu, a bod Duw Abraham
 yn Dduw i ni, yn Dad i ni, yn Briod i ni; a bod
 ein iachawdwriaeth yn fwy sicr nâ dedwyddwch
 Adda ym mharadwys: nid oes gan satan a phechod
 ddim awdurdod arnom mwy. Hwyl a allant ein
 gorthrymmu

gorthymmu, nid ein gorchfygu; ein clwyfo, ond nid ein lladd. "Y mae'n bywyd wedi ei guddio gyd â Christ yn Nuw." Y mae gennym Gyfaill galluog ac ewyllysgar i'n cynnorthwyo ymhob cyfyngder; ac a allwn fyned atto, bob amser, ganol y nos fel hanner dydd. Ac y mae efe yn gorchymmyn i'w bobl ei arddel yn *Briad*. Ni'm gelwi mwyach *Baali*, ond ti a'm gelwi *Iff*, Hof. ii. 16. Er hynny y mae rhai crist'nogion; fel bonddigion, yn dewis dywedyd, *Fymistr*, neu *meistr*, a sefyll ymhell, fel dynion yn deall pa beth ydyw moesau da! Ond lle y byddo cariad, fe anghofir y moesau, ac fe ddeuir ymlaen, fel y wraig a ddaeth at yr Iesu, ac a gusanodd ei draed, yn nhŷ Simon y Pharisead.—Gwelwch weithian, sy mrodyr, y llefnad y mae eglwys y Duw byw yn ei gael trwy ddirgelwch y *Drindod*! ac nac ymfoddlonwn ar glywed, ond deisyfwn ar ein Duw, a'n Tad nefol, i ddwyn ein henaid i'r mwynhad; fel y moliannom ef yn dragywydd. Amen.

Yn feithfed; Ond y mae un peth yn ychwaneg i'w ystyried, cyn dibennu'r matter mewn llaw: hynny yw, ar ba gyfrif yr ydym ni yn galw Iesu Crist yn Fab Duw? Pa un ai ar gyfrif ei *rag-banfod*, wedi ei genhedlu gan y Tad, ac yn byw yno gyd ag ef; neu, o herwydd ei genhedlu trwy'r Yspryd Glân o Fair forwyn? Mewn perthynas i'r *rhag-banfod*, a'i fod wedi ei genhedlu gan ei Dad, cyn yr holl oesoedd, mae'n ddiammeu ei fod yn *arsaethol*, ond nid yn weithredol, ne's ei genhedlu o Fair! Hyn fydd sicr, fod y prophwydi, a'r prif-seintiau, ymhob oes o'r byd, yn edrych ymlaen am yr bawn oedd i ddyfod, sef Hady wraig a addawodd Duw i 'fligo pen y sarph. Fe gredodd Abel yn yr un hynny; fe gredodd Enoc ynddo; tany's dywedir, "Enoc a rodiodd gyd â Duw." Ac onid yw'r Iesu ei hun yn dywedyd, "Myfi i'w drws y defaid: nid oes neb yn dyfod at y Tad, ond trwy fi." Fe gredodd Efnias ynddo; a blegid

o blegid efe a welodd ei ogoniant ef, ac a lasarodd am dano, i.e., efe a lasarodd am dano, fel pe buasai wedi dyfod, wedi dioddef yn dawel, fel dasad o flaen ei chneisiwr, i.e., wedi cyfodi o'r bedd, ac wedi efgyn i'r nesoedd; a Dafydd a'i gwelodd yr un modd. Yr oedd hynny yn brawf eu bod yn credu yn ddiamheuol, y deuai Had y wraig, yn ol yr addewid, mor sicr a phe buasai'r addewid arben. Holwn ein hunain, a ydym ninnau'n credu? Ni a glywsom lawer am y berthynas fydd rhwng Duw a'i bobl: ond y mae satan yn ceisio ein harwain i amryfuedd, fel y collom ein golwg ar y berthynas! Ar sail y *gnawdoliaeth* y mae'r berthynas yn sefyll: gan hynny, y *Dyn Crist Iesu*, a genhedlwyd o Fair, yw'n Cyfathrachwr ni; a *Thad* ein Harglwydd Iesu Grist yn *Dad* i ni, ynddo a thrwyddo ef. Wele, a fedrwn ni ddywedyd, gyd â *Nathaniel*, "Ti yw Mab Duw, ti "yw Brenin Israel?" A chyd â *Pbedr*, "Ti yw "y Crist, Mab y Duw byw?" Nid digon i ni gredu am eu bod hwy yn credu! rhaid i ni gredu drosom ein hunain. "Bydded gennych ffydd "ynoch eich hunain," medd Crist, wrth ei ddifgybllion. Profwn ein ffydd wrth y gair, fel pwysfa aur mewn elorian! Y mae credadyn yn credu, am fod Duw yn rhoi ffydd, nid am fod eraill yn dywedyd felly; pe amgen, "fe fyddai'n ffydd mewn doethineb dynion, nid yn nerth Duw," 1 Cor. ii. 5.—Y Crist a aned o Fair yw'n *gobaith* ni. Nid yw'r ail *Berson*, a genhedlodd Duw yn nhragywyddoldeb, allan o hono ei hun, ar ei ddelf ei hun, ond *person dychymmygol*, nad oes son am dano yn y Bibl. Ac yn ddiau, nid yw bosibl i'r *Hollalluog* genhedlu Duw arall, heb ei ddad-wneuthur ei hun! "Y Gair a wnaethpwyd yn gnawd," medd y gwrth-ddadleuwr: gwir yw, yr *arsaeth* a gyflawnwyd, "Mab a roddwyd i ni, Bachgen a "aned i ni." Ond, nid oes dau Fab, medd *Athanasius* ei hun! Unig-anedig, medd Crist, am dano

dano ei hun, Ioan i. 18. Ond, medd y gwrth-ddadleuwr, Y mae son yn yr ysgrythur am ddau genhedliad! Gwir yw, y mae son am genhedliad yng nghroth y Forwyn, a chenhedliad (neu adfywiad) oddiwrth y meirw! Y naill yn perthynu i gyflawniad yr hen oruchwiliaeth, a'r llall i ddechreuad yr oruchwiliaeth newydd, neu'r *byd* newydd, neu, fel y dywed *Paul*, "Y byd a ddaw, am yr hwn yr ydym ni yn son," Heb. ii. 5. Drachefn, y mae'r gwrth-ddadleuwyr yn apelio at yr ysgrythur sy'n dywedyd, "Corph a gymhwyfaist i mi." Ac yn dadlau, "Rhaid oedd ei fod ef, cyn y gallai ddywedyd felly." Y mae amlwg i bawb, oni fyddant ddeillion o'u bodd, mai ymherfon y *Dyn Crist Iesu* y llafarodd *Dafydd* y geiriau hynny, fel nad rhaid i mi roddi ateb yn ychwaneg iddynt. Onid yw'r *gair* yn dywedyd, "Pryd nad oedd dyfnder ym cenhedlwyd?" Gwir, ond ystyriwch mai llais doethineb ydyw; ac yn ddiau, yr oedd doethineb Duw wedi trefnu iachawdwriaeth dynion cyn creu'r byd! Neu, os mynnwch fod y geiriau yn llafaro am *Crist*, yn berfonol, neu am ei dragywyddol genhedliad, cofiwch hefyd, ei fod yn gardharwr, a'i gondemnio, iddo farw, ac adgyfodi, *cyn* ei genhedlu! yn ol tyfiolaeth y prophwyd *Esaias*. Ac at bwy y priodolir hyn i gyd, ond at y *Dyn Iesu*?

"Y mae ysgrythur arall, a ddygir i mewn gan y gwrth-ddadleuwyr, fel tyft anffaeledig, i brofi rhaghanfod y Mab, a'i fod yn berfonol yn mwynhau gogoniant, gyd â'r Tad, cyn creu'r byd; sef, Ioan xvii. 5. "Gogonedda di myfi gyd â thi dy hun, â'r gogoniant oedd i mi gyd â thi cyn bod y byd."—Eithr y mae'n amlwg i bob crifftion synhwyrol, a di-agfarn, nad ei gogoniant banfodol yr oedd *Crist* yn ei ddymuno, yn y weddi hon, ond y gogoniant perthynol i'w swydd gyfryngol; sef, cael myned trwy ei ddiodeffadau yn amyneddus, cyfodi oddiwrth y meirw yn fuddugoliaethus, cael glu'r

glu'r prynedigion o bob gwlad, wedi cymhwysu eu heneidiau, a pharottoi eu calonnau i foliannu Duw a'r Oen i dragywyddoldeb, i Pedr i. 13. fel yr arfaethodd y Tad ynddo ei hun, a'r addewid a feliodd cyn bod byd, Luc xxiv. 26. 2 Tim. ii. 19. i Pedr i. 11. Dat. xi. 15. a vii. 9, 10. A chofwn, (gwedi'r cwbl) mai nid etifeddiaeth, ond rhodd ydoedd! Ioan xvi. 12. Ac y mae'r Iesu yn rhodd yr un rhodd i'w ganiynwyr. Pa beth ydyw? Anrhydedd? mawredd? Nagê. Pa beth ynte? Gwaradwydd, a'r groes; erlidiau, a dioddefiadau, a bendith, a bywyd tragywyddol! Phil. i. 29. Os dioddefwn gyd ag ef dros ychydig, ni a gawn deyrnasu gyd ag ef dros byth, Rhuf. viii. 17.

I ddibennu'r cwbl; nid wyf fi yn gweled achos ymddadleu llawer, a gwaradwyddo ein gilydd; ac nid ymrysonem ychwaith oni b'ai dichellion satan, ac ysbryd cynfigen! canys yr un Duw a'r un Iachawdwr fydd genhym gwedi'r cwbl: eithr y mae'r dull y traethir am dano, gan rai, yn ymddangos, i mi, yn wrthum, yn anhyfryd, ac yn anyigrythurol. Hwyl yn portreidiadu'r *Mab*, fel wedi ei genhedlu yn *nghragywyddoldeb*, heb olygu'r gnawdoliaeth! Minnau yn meddwl mai *Had y norais* oedd y *Mab*, wedi ei genhedlu yn *arfaethol* yn *nhragywyddoldeb*, ac yn *weithredol* "gan yr Ysbryd Glân o *Fair* forwyn;" a chan ei genhedlu o *Fair*, a'i blannu yn y *Durwedd*, y mae yn *Immanuel*, sef, yn *Dduw* i ni, ac yn *gyntafanedig* ymhlith brodyr lawer!—Mewn perthynas i rai geiriau eraill a ymrysonir yn eu cylch, ni wna eu cofa, ond dangos ein ffolineb a'n hanwybodaeth yn nirelwech Crist! megis *gawir* *fun* *ei* *berfôn* *ef*. Pa beth ydyw hynny? Y *Mab*, meddynt, yn datguddio *deheu'r* *Tad*. Gwir, mi addefaf, fod *Iesu* *Grist* yn wir lun *Person* y *Tad*; ond, dioddefwch i mi ddywedyd, mai *Durw* ei hunan oedd efe; pe amgen, ni fuasai yn *wir lun*, mwy nag

nag oedd y defodau a'r offrymmau dan y ddeddf, yn wir ddelw y daionus bethau i ddyfod dan yr efengyl; nid Crist *ei hun* oeddynt, am hynny yr oeddynt yn lleig a gwan, ond Duw *ei hun* oedd Iesu; ac am hynny yn gadarn, Heb. i. 3. a x. 1.

Gwreiddyn yr holl ddadl yw, bod dysgedigion, of yn ol, trwy ryw amryfuedd, yn cam-dybio fod yr ysgrythurau, sydd yn profi *Durwdd* Crist, yr hyn sydd rhaid ei gredu, megis Heb. i. *Add-aled holl angylion Durw. ef, &c.* yn cael eu llafara gan yr Ysbryd Glân, i brofi *tragywyddol genhed-lyad!* Ond dychymmyg ydyw na wna ddim llef- had; fe ddichon ddyryffu credadyn gwan, ond ni fydd gyllur i enaid amnheus yn dragywydd! Pa beth dal i mi feddwl fod yr *ail Benion* yn Ffrynd i mi, tra byddo'r *Fad*, sydd *frwy* nag ef, yn elyn i mi! Ond, os credaf fod y *Fad* yn y *Mab*, sef, yng *Nghrist Iesu*, fy Nghar agofaf, a'm Cyfaill fyddlonaf; yna y gwelaf y netoedd o'm mhlaid, ac ni ddichon dicheilion y fall heri i mi an- beithio mwyl. Beth yw'r achos fod cymiser yn cael eu gyrru i anobaith? Onid am fod satan yn eu perswadio, mai *Barnydd*, ac nid *Achubydd* yw Duw! Ond fe gaiff pawb weled, mai'r *Achubydd* yw'r *Barnydd*; canys bob barn a roddwyd i'r *Mae*, am ei Fod yn Fab y dyn; ganddo ef y mae agoriadau nef ac uffern; ac ni chondemnia efe neb a gredo yniddo, er cymmaint eu pechodau; ac ni fwrw neb allan ag a ddel atto; canys y mae efe yn abl achub hyd yr eithaf; ac hyfrydwch ei enaid yw trugarhau! Gristion, clyw air, ond na ddywed wrth neb, hyd oni ddelo, 2 Thef. i. 10. Fe aeth Duw yn dri er mwyn *iachawdwr iach!* A phan orphenit y gwaith, *un* sydd Duw yn dra- gywydd, yn y corph ogoneddus fry, 1 Cor. xv. 28. Dysged Duw ni i'w adnabod, a'i garu, a'i ganlyn, hyd y diwedd. Amen.

o
r
r
l
o
o
u
u
n
a
d
n
f
ll
l
n
n
w
ld
r
ac
fe
r
ac
di
na
oi
a
8
n
o